

2. Канкаш Г. Д. Дипломатичний підстиль як різновид офіційно-ділового стилю сучасної української мови. *Лінгвістичні дослідження*. 2017. Вип. 46. С. 100–106.

3. Коновченко О. В. Міжнародне листування: навч. посіб. Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», 2012. 98 с.

4. Куньч З. Особливості дипломатичного мовлення як різновиду офіційно-ділового стилю. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/24521/1/21-121-127.pdf> (дата звернення: 30.09.2020).

5. Пивоваров В. М., Савченко Л. Г., Калашник Ю. І. Ділова українська мова: навч. посіб. Харків: Право, 2008. 120 с.

Гусак А. А.,
магістрант,
Бердянський державний педагогічний університет,
Павленко І. В.,
магістрант,
Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **С. М. Глазова**

ТЕОРЕТИЧНІ НАПРАЦЮВАННЯ У ГАЛУЗІ ОДНОСКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ

Односкладні речення – цілком самостійні синтаксичні одиниці, що становлять своєрідну щодо структури і змісту синтаксичну категорію з властивими їй різновидами, виявами та функціями. Речення з одним головним членом мають широкі виражальні можливості і специфіку уживання в усіх стилях мовлення, відповідно здавна привертала увагу вчених. Виділяють власне буттєві, або екзистенційні, вказівні та оцінно-буттєві називні односкладні конструкції. Номінативні речення функціують найчастіше в художніх описах.

Широке використання номінативних конструкцій пояснюється, з одного боку, лаконізмом, глибиною закладеної в них інформації, а з другого – образністю та експресивністю. Односкладні номінативні речення відіграють важливу роль у створенні експресивності, динамізму, надзвичайного лаконізму української художньої літератури. За допомогою цих одиниць мови автори відтворюють колорит усно-розмовного мовлення, активізують сприймання читачів, окреслюють деталі сюжетної ситуації та риси художніх характерів.

Одним із найменш досліджених в українському мовознавстві у цьому колі проблем є питання вираження експресивності засобами номінативних односкладних речень, що й свідчить про **актуальність** обраної теми.

Мета дослідження – прослідкувати теоретичні засади дослідження односкладних речень та описати специфіку номінативних речень як особливих синтаксичних одиниць, що функціують в українських художніх творах.

Двоскладні реченнями становлять основний, найбільш поширений і стандартний тип речення, односкладні ж структури кількісно менше виявлені в усіх формах і стилях мови, хоч їм однаково притаманні основні, незмінні і єдині ознаки загальної категорії речення: синтаксична і логічна членованість, співвіднесеність із дійсністю, здатність виражати відносно закінчену думку та інші.

Відмінність між односкладними реченнями та близькими до них за значенням деякими двоскладними конструкціями в семантиці та сфері використання. Двоскладні речення передають предикативні відношення, називаючи предмет і дію, яка йому властива, а односкладні ж за допомогою лише одного члена фіксують і предмет думки, і його наявність.

Дослідження синтаксису односкладного речення привертали увагу відомих лінгвістів: В. Бабайцевої, І. Вихованця, Р. Гренді, Н. Гудмена, О. Пешковського, О. Шахматова та інших. За традиційною класифікацією односкладних речень виділяють означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні та номінативні речення.

Односкладні речення залежно від способу вираження та семантики головного члена бувають двох типів – дієслівні та іменні (номінативні, називні). Кожен з них представлений значною кількістю різновидів, що встановлюють у залежності від граматичної форми і значення головного члена. Так, до дієслівних односкладних речень належать односкладні означено-особові речення, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові та інфінітивні. Односкладні іменні конструкції – це номінативні речення. Ці різні граматично-семантичні і функційні одиниці характеризуються різною частотою вживання у стилях мовлення.

У сучасному мовознавстві, незважаючи на значні теоретичні напрацювання у галузі синтаксису, дискусійною залишається проблема поняття «номінативне речення», яке по-різному інтерпретувалося у лінгвістичних напрямках і школах та характеризуються різною частотністю використання в стилях мови.

Особливим є функціонування односкладних номінативних речень у публіцистичних текстах, де вони є популярними. Аналізовані конструкції мають інші стилістичні завдання, ніж в художньому чи науковому стилях, проте їх об'єднує одна спільна особливість – велика семантична місткість, лаконізм, особлива напруженість. Наприклад, у випадках, коли треба перелічити моменти, на яких зупиняється увага, при формуванні теми, у контекстах, планах-перспектах тощо – віддається перевага саме номінативним реченням. Отже, опис фактів у публіцистичних творах теж може здійснюватись із застосуванням називних речень: *«Ще будуть написані повісті і романи про цих мужніх людей, що змушені були боротися в тяжких умовах. Вони не рахувалися ні з чим, аби утвердити навіки для людей добро»* (В. Собко).

У публіцистичних текстах номінативні речення виконують й композиційну роль: вони служать експозицією, своєрідним зачином. Уникаючи довгих описів, загальників, автор за допомогою номінативних речень прямо вводить читача в дію: *«Вода. Багато можна розповісти про те, що зробила вода для туркменського краю. Приклади й цифри красномовні. Вода дала життя цьому краю, вода запалила в ній багаття знання... Так вирішується проблема тамування спраги. Спраги до знань і звичайної фізичної спраги, від якої вмирали люди і земля»* (В. Коротич).

У художній, образній мові номінативні речення поза таким контекстом можуть справити враження випадкового ряду слів, не пов'язаних між собою. Невдале їхнє використання може призвести до непорозуміння.

Отже, номінативні речення функціують в особливих умовах – на широкому контекстуальному фоні, серед інших двоскладних речень. Використання номінативних речень творцями публіцистичного слова – цілком закономірне явище. Воно відзначається характеризуються виразним емоційно-експресивним колоритом.

Література

1. Бабайцева В. В. Односоставные предложения. Москва: Просвещение, 1968. 121 с.
2. Бевзенко С. П. Сучасна українська мова. Синтаксис: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2005. 270 с.
3. Брицин В. М. Односкладні речення в українській мові. *Мовознавство*. 2001. № 3. С. 81–87.
4. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. Київ: Наук. думка, 1992. 224 с.
5. Курс сучасної української літературної мови: Синтаксис / за заг. ред. Л. А. Булаховського. Київ: Рад. шк., 1951. 336 с.

Дриг О. С.,
магістрант,

Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник – канд. філол. наук, доцент С. М. Глазова

ФОРМАЛЬНО-СИНТАКСИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗСПОЛУЧНИКОВИХ СКЛАДНОСУРЯДНИХ РЕЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У сучасному мовознавстві прийнято розглядати речення в комплексі трьох його аспектів, а саме: формально-синтаксичного, семантико-синтаксичного та комунікативного. Перший аспект, що спрямований у мовну сферу, є одним із основних. Загальною особливістю формально-синтаксичного аспекту всіх конструкцій, як простих, так і складних, є їхня автономність і самодостатність